

Türk Dili ve Kültürüne Uyumlu Bir Bilgelik Ölçeği: Öğretmenler için POWER Ölçeğinin Uyarlanması ve Geçerlik-Güvenilirlik Çalışması

A Wisdom Scale Adapted to Turkish Language and Culture: Adaptation and Validity-Reliability Study of the POWER Scale for Teachers

Kübra AYIK*, Mehmet CANATAR**

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı Karami (2020) tarafından geliştirilen “Perception of Wisdom Exploratory Rating Scale (POWER)” ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve Türk örnekleminde geçerlilik ve güvenilirlik analizlerini yapmaktır.

Yöntem: Araştırma, öğretmen ve öğretmen adaylarından oluşan 345 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Uyarlama süreci çeviri, uzman görüşü, pilot uygulama ve psikometrik testleri içermektedir. Veriler üzerinde Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizleri uygulanmıştır.

Bulgular: Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin yedi faktörlü özgün yapısı büyük ölçüde korunmuş, toplam varyans %66,91 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçları ($\chi^2/sd = 1.833$, CFI = .942, RMSEA = .049) modelin iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri .948 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Elde edilen bulgular, POWER ölçeğinin Türkçeye uyarlanmış halinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ve bilgeliğin çok boyutlu yapısını Türk kültürü ve dili bağlamında değerlendirmeye olanak sunduğunu göstermektedir.

Özgünlük: Araştırma, bilgeliği disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan POWER ölçeğinin ilk kez Türkçeye uyarlanarak kültürel bağlama uygunluğunu değerlendirmesi bakımından özgün katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilgelik; bilgelik ölçeği; ölçek uyarlama; psikometrik geçerlik; bilgi davranışı

* Harran Üniversitesi, Kalite Koordinatörlüğü, Şanlıurfa, Türkiye. E-posta: kubra.ozyurt34@gmail.com

Harran University, Quality Coordination Office, Şanlıurfa, Türkiye. E-mail: kubra.ozyurt34@gmail.com

** İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: canatar@istanbul.edu.tr

İstanbul University, Faculty of Letters, Department of Information and Records Management, İstanbul, Türkiye. E-mail:

canatar@istanbul.edu.tr

Abstract

Purpose: *This study aims to adapt the “Perception of Wisdom Exploratory Rating Scale (POWER)” developed by Karami (2020) into Turkish and to examine its validity and reliability in a Turkish sample.*

Method: *The study was conducted with 345 participants, comprising teachers and teacher candidates: the adaptation process involved translation, expert review, a pilot study, and psychometric testing. Exploratory and confirmatory factor analyses were applied.*

Findings: *As a result of the Exploratory Factor Analysis, the original seven-factor structure of the scale was largely preserved. The total variance was calculated as 66.91%. Confirmatory Factor Analysis results ($\chi^2/sd = 1.833$, $CFI = .942$, $RMSEA = .049$) indicated a good model fit. The Cronbach’s Alpha of the scale was found to be .948.*

Implications: *The results demonstrate that the Turkish version of the POWER scale is a valid and reliable tool for evaluating the multidimensional nature of wisdom in the Turkish language and culture.*

Originality: *This study makes a unique contribution by being the first to adapt the interdisciplinary POWER scale into Turkish and to assess its suitability in a new cultural context.*

Keywords: *Wisdom; wisdom scale; scale adaptation; psychometric validity; information behavior*

Giriş

Günümüz dünyasında bilgi ve teknoloji devrimleri, yanlış bilgilerin yayılması, etik sorunların artışı ve belirsizliklerle başa çıkma ihtiyacını daha da kritik hale getirmiştir (Grossmann vd., 2020; Glück vd., 2019). COVID-19, iklim değişikliği ve ekonomik eşitsizlik gibi küresel tehditler, bilge bireylerin önemini vurgulamaktadır (Sternberg ve Karami, 2021).

Tarihsel olarak bilgelik; iyi muhakeme, etik davranış ve iyi yaşamla ilişkilendirilmiştir (Ardelt, 2004; Baltes ve Smith, 2008). Sokrates, Platon ve Aristoteles gibi filozoflar tarafından bir erdem olarak ele alınmıştır. Sokrates'in alçakgönüllülüğü ve Aristoteles'in teorik-pratik bilgelik ayrımı, bu anlayışa katkı sağlamıştır (Frické, 2009, s. 140; Baltes ve Smith, 2008, s. 57).

21. yüzyılda bilgelik, bireylerin karmaşık problemleri çözme kapasitesi bağlamında değerlendirilmekte; Berlin Bilgelik Paradigması (Baltes ve Staudinger, 2000) bilgeliği çok boyutlu bir yapı olarak tanımlamaktadır. Brugman (2006), bilgeliği belirsizliğin farkında olma ve duygusal-bilişsel uyum olarak tanımlar. Bilgeliğin çağdaş yorumlarından biri de Sternberg'in WICS Modelidir (Wisdom, Intelligence, and Creativity Synthesized). Bu model, bilgeliği zeka ve yaratıcılıkla birlikte karar alma süreçlerine entegre ederek bireylerin toplumsal faydayı gözeten, etik temelli çözümler üretebilme becerilerini vurgulamaktadır (Sternberg, 1998). Sternberg'e göre sadece yaratıcı ve zeki olmak yeterli değildir; bu özelliklerin ortak iyiye hizmet edecek şekilde yönlendirilmesi gerekir. Aksi takdirde, bireyler yüksek zihinsel yeteneklerine rağmen yalnızca kişisel ya da grup çıkarlarını gözeten, potansiyel olarak zararlı kararlar alabilirler (Ambrose, 2009, s. 246).

Karami vd.'nin (2020) Çokyüzlü Bilgelik Modeli, bilgeliği bilgi, öz düzenleme, ahlaki olgunluk, muhakeme, yaratıcılık, açıklık ve denge boyutlarıyla açıklayan disiplinler arası bir yapı olarak tanımlar. Türkiye bağlamında ise bilgelik kavramının kültürel uyumunu inceleyen çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim kültürler arası araştırmalar, bilgelik algısının evrensel bazı bileşenleri paylaşmakla birlikte, kültürel normlara ve toplumsal rollerin farklılıklarına göre değişkenlik gösterebildiğini ortaya koymaktadır. Rudnev vd. (2024), 12 ülkede yürüttükleri geniş ölçekli çalışmada bilgelik algısının yansıtıcı ve sosyo-duygusal farkındalık boyutlarında benzer biçimde örgütlendiğini, ancak bu boyutların kültürel bağlama göre farklı ağırlıklar kazandığını belirtmiştir. Öğretmenlik mesleği, bilgi aktarımının ötesinde etik akıl yürütme, duygusal farkındalık ve bağlama uygun karar verme becerilerini gerektirir. Bu yönüyle, öğretmenlik bilgelik kavramının uygulanabilir örneklerinden biridir. Yüceldi ve Taş'ın (2024) vurguladığı üzere, öğretmenlikte pratik bilgelik, değişken sınıf ortamlarında duyarlılıkla hareket etmeyi ve ahlaki ilkeleri uygulamaya entegre etmeyi gerektiren temel bir beceridir. Ancak ülkemizde özellikle öğretmenlerin bilgelik düzeylerini ölçmeye yönelik, bilgeliğin tüm boyutlarını kapsayan nicel bir araç bulunmamaktadır. Bu çalışma, Karami'nin (2020) Bilgelik Algısı Keşifsel Derecelendirme Ölçeğini (Perception of Wisdom Exploratory Rating Scale-POWER Scale) Türkçeye uyarlayarak bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Söz konusu ölçek bu makalede POWER ölçeği şeklinde kullanılacaktır.

Amaç, Gerekçe, Önem ve Araştırma Soruları

Bu çalışmanın amacı, Karami (2020) tarafından geliştirilen POWER ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve bilgelik kavramının Türkiye bağlamındaki ölçülebilirliğini değerlendirmektir. Ayrıca, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğini ortaya koyarak Türkiye örnekleminde yürütülecek ampirik araştırmalara zemin hazırlama hedeflenmektedir.

Bilgelik ölçekleri, bireylerin ve toplumların karmaşık sorunlarla başa çıkma kapasitelerini değerlendirmek ve ölçmek için önemli araçlardır. Bu ölçekler, bilgeliği yalnızca teorik düzlemde ele almakla kalmayıp, farklı bağlamlarda test edilmesini de sağlamaktadır (Baltes ve Staudinger, 2000; Sternberg, 2001). Literatürdeki çalışmalar, bilgelik algısının kültürel ve bireysel düzeyde nasıl şekillendiğini anlamada önemli katkılar sunmuştur (Grossmann vd., 2020). Türkiye'de de Turgut ve Nazlı (2021), Akfırat ve Akkaya (2022) ve Üzümlü vb. (2022) gibi araştırmacılar tarafından çeşitli bilgelik ölçekleri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Ancak, Türkçeye uyarlanmış araçların sınırlı olması, bu alandaki ihtiyaca işaret etmektedir.

Bilgelik yalnızca bireysel gelişimi desteklemekle kalmayıp; küresel salgınlar, çevresel sorunlar ve toplumsal krizler karşısında da önemli bir işlev üstlenmektedir (Karami vd., 2020). Uyarlanacak ölçeğin, bilgeliğe dayalı karar alma becerilerini güçlendirmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, disiplinler arası bir yaklaşımla bilgelik kavramının kütüphaneler bağlamında ele alınması; bilgeliğe odaklanan koleksiyonların oluşturulması ve toplumsal entelektüel gelişime destek sağlanması açısından da önem arz etmektedir (Rowley, 2007; Ayık, 2024).

Sonuç olarak, bu çalışma, POWER ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasıyla, bilgeliğin bireysel ve toplumsal faydalarını geniş bir perspektifte ele almayı ve farklı kültürlerde uygulanabilirliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu araştırmada, POWER ölçeğinin Türkçeye uyarlanması sürecinde ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. POWER Ölçeğinin Türkçe versiyonu, orijinal ölçekle uyumlu faktör yapısını koruyor mu?
2. Türkçe POWER Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik değerleri uygun düzeyde mi?

Bu çerçevede, ölçeğin faktör yapısı ile geçerlilik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilerek Türk kültürüne uygunluğu değerlendirilecektir.

Bilgelik Kavramı ve Temel Boyutları

Bilgelik, bireylerin ve toplumların karmaşık yaşam sorunlarıyla başa çıkma kapasitesini artıran çok boyutlu bir kavramdır. Bilgeliğin teorik temelleri Aristoteles'in "pratik bilgelik" (phronesis) kavramına kadar uzanır. Aristoteles yaşamla ilgili konularda uygun ve etik kararlar için pratik bilginin teorik bilgiye göre daha öncelikli olduğunu ilk savunan kişidir. Ona göre pratik bilgelik bireyin teorik bilgisinin somut durumlara becerikli bir şekilde uygulanmasıdır (Baltes ve Smith, 2008, s. 57; Clayton ve Birren, 1980 akt. Zhang vd., 2022, ss. 15040-15041). Literatürde bilgelik; bilgi, ahlaki olgunluk, kültürel bağlam, yaş, zeka, yaratıcılık ve yaşam yönetimi gibi birçok boyutla açıklanmıştır.

Bilgelik ve Ahlaki Temeller

Bilgelik, sosyal-bilişsel süreçlerde ahlaki temelli bir mükemmelliği ifade eder. Bu yapı, bireyin hem kendine hem de başkalarına yönelik çıkarları dengelemesi, hakikat arayışına yönelmesi ve ortak insanlık yararına hareket etmesiyle tanımlanır (Grossmann vd., 2020, s. 103). Baltes ve Staudinger (2000), bilgeliği bireysel ve toplumsal erdemlerin gelişimini hedefleyen, bilişsel ve motivasyonel bir sistem olarak tanımlar. Bu bağlamda bilgelik, yalnızca kişisel bir özellik değil, toplumsal sorumluluğu da kapsayan bir bilişsel yapı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bilgelik ve Kültürel Bağlam

Bilgelik, aynı zamanda kültürel bağlamdan da etkilenir. Doğu kültürlerinde bilişsel ve duygusal boyutlar iç içe ele alınırken, Batı kültürlerinde bilgelik daha çok bilişsel yönüyle tanımlanmaktadır (Takahashi ve Bordia, 2000). Benzer biçimde, Bentahila, Fontaine ve Pennequin (2021), ahlaki muhakeme ve bilgelik anlayışlarının toplumların değer sistemleri, inanç yapıları ve sosyal kurumları gibi kültürel sistemlerden etkilendiğini vurgulamış; Batı toplumlarının bireyci, Doğu toplumlarının ise kolektivist yönelimleri doğrultusunda farklı bilgelik biçimleri geliştirdiğini belirtmiştir. Yang ve Intezari (2019), bilgeliği anlamlı ve tatmin edici bir yaşam sürmenin aracı olarak değerlendirirken, kolektif çıkarları gözetme, maneviyat ve sezgi gibi unsurların Doğu kültürlerinde daha belirgin olduğunu ifade etmiştir. Sternberg ve Karami (2021) ise farklı kültürel bilgelik modellerini birleştiren ortak bir kuramsal çerçeve sunarak bu amaçla 6P Modelini geliştirmiştir. Takahashi ve Overton (2020) da bilgelik biçimlerinin kültürel sistemlerle yakından ilişkili olduğunu, her kültürün kendi değerleri ve anlam dünyası doğrultusunda bilgelik anlayışı geliştirdiğini belirtmiştir. Bu nedenle, bilgelik ölçümlerinin kültürel bağlama duyarlı biçimde uyarlanması önem taşımaktadır.

Bilgelik ve Yaş

Bilgelik sıklıkla yaşlılıkla ilişkilendirilse de bu durum her zaman geçerli değildir (Grimm, 2015, s. 142). Bilgeliğin yaşla arttığı, ancak zihinsel gerilemelerle azalabileceği belirtilmiştir (Sternberg ve Karami, 2021, s. 146). Berlin Paradigması, bilgeliğin genç yetişkinlik döneminde ortaya çıktığını ve yaşam boyu gelişim gösterdiğini savunmaktadır (Pasupathi vd., 2001, s. 360). Bu durum, bilgelik kavramının yaşla birlikte kazanılan deneyim ve içgörülerle şekillendiğini, ancak bireysel farkların bu süreci etkilediğini göstermektedir (Sternberg ve Karami, 2021, s.146).

Sternberg ve Karami (2021), bilgeliğin gelişimini dört modelle açıklar. Geleneksel modele göre bilgelik, yaşla kendiliğinden gelişir; fakat bu görüşün deneysel desteklenmediği ifade edilmektedir (Glück, 2019, s. 323). Horn'un (1994, s.443) akışkan zekâ modeli, bilgeliğin genç yaşta zirveye ulaşip yaşla azaldığını; kristalize zekâ modeli ise zihinsel bozulmalar başlayana dek bilgeliğin artabileceğini savunur (Baltes ve Staudinger, 2000, s. 128; Sternberg, 2003). Meacham'ın (1990) önerdiği dördüncü modele göre ise bilgeliğin yaşlılıkla azalmasıdır. Bu düşüş, eğitim gibi etkenlerle yavaşlatılabilir (Ardelt vd., 2018). Sonuç olarak, bilgeliğin gelişimi yalnızca kronolojik yaşla değil; bireysel deneyimler, öğrenme fırsatları ve çevresel etkenlerle şekillenmektedir (Sternberg ve Karami, 2021, s. 146).

Bilgelik, Zeka ve Yaratıcılık

Bilgelik, zekâ ve yaratıcılıkla ilişkili olsa da bu özelliklerden bağımsız, etik ve pratik yönleri içeren bir yapıdır (Baltes ve Smith, 2008, s. 60). Zekâ, karmaşık sorunları çözmeye tek başına yeterli olmayabilir; bu noktada bilgelik devreye girmektedir (Sternberg, 2017 akt. Karami vd., 2020, s. 241). Etikten yoksun zekânın tarihsel örnekleri, bilgeliğin önemini açıkça ortaya koymuştur. Nazi tıbbi deneyleri ve Tuskegee frengi araştırması, etik ilkeler dışlandığında zekânın tehlikeli sonuçlara yol açabileceğini göstermektedir (Karami vd., 2020, s. 443). Renzulli (2021, s. 368), üstün zekâlı bireylerin bilgiyi akıllıca kullanmasının daha iyi bir dünya yaratma potansiyeline katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Bilgelik Yaşam Yönetimi ve İyi Yaşam

Bilgelik, bireylerin ve toplumların yaşamlarını daha etkili bir şekilde yönetmelerine olanak tanır. Bilgeliğin temel amacı kişinin kendi çıkarlarının ötesini görmesi, ortak iyiliği araması ve ortak iyilik/insanlığa yönelmesidir (Ambrose, 2022, s. 245, Sternberg ve Karami, 2021 s. 143; Yang ve Intezari 2019, s. 448; Grossmann vd., 2020, s. 103; Sternberg, 1998, 2020; Grimm 2015, s. 143). Berlin Paradigması, bilgeliği yaşamın belirsizliklerini yönetmek ve bireysel ya da toplumsal refahı artırmak için gerekli olan bir bilişsel ve motivasyonel sistem olarak tanımlamaktadır (Baltes ve Staudinger, 2000). Yang (2013), bilgeliği bilişsel bütünleşme, eylemde somutlaştırma ve olumlu etkiler yaratma süreçlerinden oluşan bir yapı olarak ele almaktadır. Örneğin, Rahibe Teresa'nın yoksullara yönelik özverili çalışmaları, bilgeliğin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde uygulanabilirliğini göstermektedir.

Süreç Olarak Bilgelik

Bilgelik, öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir süreç olarak yaşam boyu devam etmektedir (Glück, 2019). Yang'ın (2013), bilişsel bütünleşme, eylemde somutlaşma ve olumlu etkiler yaratma süreçlerinden oluşan bilgelik anlayışı, bireyin hem kendi yaşamını iyileştirmesine hem de topluma katkı sağlamasına vurgu yapmaktadır. Yang'a (2013) göre bilgelik; kısa vadeli, uzun vadeli ve toplumsal katkı sağlayan olmak üzere üç zaman diliminde gelişmektedir. Kısa vadeli bilgelik, günlük sorunlara çözüm üretmeyi; uzun vadede deneyimlerin zamanla birikerek içgörüyü dönüşmesini ifade etmektedir. Toplumsal katkı sağlayan bilgelik ise bireyin toplumda uzun süreli olumlu etkiler yaratmasını içermektedir. Hz. Süleyman'ın annelik davasındaki yargısı kısa vadeli, Rahibe Teresa'nın yoksullara yönelik çabası ise uzun vadeli ve toplumsal bilgelik örnekleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda bilgelik, bireysel ve toplumsal düzeyde dönüşüm sağlayan dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Yang, 2013).

Bilgelik Öğretilebilir Mi?

Bilgelik, öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Sternberg ve Karami (2021, s. 148), bilgeliğin eğitim yoluyla desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Baltes ve Smith (2008, s. 57), bilgeliğin eğitim, uygulama, deneyim ve çıkraklık gibi süreçlerin birleşimiyle, zaman ve çaba gerektirerek kazanıldığını belirtmektedir.

Grossmann vd. (2020, s. 116), empati, ahlaki arzular ve üstbilis gibi bilgiğe özgü bileşenlerin öğretilebilir olduğunu vurgulamaktadır. Karami vd. (2020) ise bilgeliğin K12'den yükseköğretime kadar tüm eğitim sistemine entegre edilmesini önermektedir.

Sternberg (2001), Denge Teorisi kapsamında bilgeliğin öğretilebilirliğine dikkat çekmekte ve eğitimin empati, ahlaki yönelim ve üstbilisi kapsaması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, bilgeliğin eğitimi; kültürel bağlamı gözetererek bireylerin etik duyarlılıklarını, empati düzeylerini ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi amaçlamakta ve eğitimsel girişimler, bilgelik potansiyelini artırmada önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Bilgelik Modelleri ve Ölçüm Yaklaşımları

Bilgelik Modelleri

Glück ve Weststrate (2022, s. 343), Hindistan'dan aktarılan bir hikâyeyi, bilgelik modellerinin doğasını açıklamak amacıyla metafor olarak sunmaktadır. Hikâyede bir grup kör insan, yalnızca filin bir bölümüne dokunarak onu tarif etmeye çalışmışlardır. Bu durum, insanların karmaşık kavramları kendi sınırlı bakış açılarına göre tanımlama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bilgelik modelleri de benzer biçimde, araştırmacıların odaklandıkları boyutlara göre şekillenmiştir. Kimi modeller bilişsel bileşenlere (örneğin bilgi, meta-biliş), kimileri ise kişilik özelliklerine (örneğin şefkat, açıklık) vurgu yapmaktadır. Ancak bilgelik, bu bileşenlerin bütünleşmesiyle anlam kazanmıştır.

Gerçek yaşamda bilgelik, belirsiz ve duygusal açıdan karmaşık durumlarda ortaya çıkmakta; bu nedenle tek yönlü açıklamalar yetersiz kalmaktadır (Glück ve Weststrate, 2022, s. 343). Bilgelik modelleri, kavramı tanımlamak, anlamak ve uygulamalı olarak değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Sternberg ve Karami, 2021, s. 137). Bu modeller; bilge bireylerin özelliklerini, bilişsel süreçlerini ve toplumsal bağlamdaki etkileşimlerini dikkate alarak çok boyutlu bir bakış açısı sunmaktadır. Glück ve Weststrate (2022, s.343), bilgelik modellerini; bilgeliğin bilişsel odaklı modelleri, kişilik odaklı modelleri ve gelişim modelleri olmak üzere üç ana kategori altında değerlendirmiş ve bu modeller kapsamında geliştirilen bilgelik ölçeklerini aşağıdaki Tablo 1'de birlikte sunmuştur.

Modeller ve Bilgelik Ölçümlerine Genel Bakış

Model ve yazarlar	Tanım	Boyutlar/kriterler	Ölçüm/sorunlar/öğeler
Bilişsel Odaklı Modeller:			
Berlin Wisdom Paradigm Berlin Bilgelik Modeli (Baltes ve Staudinger, 2000).	Bilgelikle ilgili bilgi: Hayatın temel pragmatik yönleri hakkında uzman bilgisi	(1) Konuyla ilgili gerçeğin (olgusal bilgi) bilgisi (2) Konuyla ilgili prosedürel bilgi (3) Yaşam boyu bağlamsallık (4) Değer göreliliği (5) Belirsizliğin tanınması ve yönetimi	Berlin Wisdom Paradigm (BWP) Berlin Bilgelik Paradigması Zorlu yaşam sorunlarının kısa açıklamaları hakkında sesli düşünmesi, örneğin, "15 yaşında bir kız çocuğu ani bir kararla ailesinin evinden taşınmak istiyor. Böyle bir durumda ne düşünülebilir ve ne yapılabilir?" (Staudinger vd., 1994).
BWP ile ilişkili faktörler: Deneyime açıklık, kişisel gelişim, zekâ, yaşam deneyimi, duygusal yetkinlik, yaratıcılık, bilişsel stiller, duygusal katılım, büyüme odaklı ve başkalarını geliştiren değerler (Baltes ve Staudinger, 2000; Glück ve Bluck, 2013; Paul ve Baltes, 2003; Staudinger vd., 1997; Staudinger vd., 1998)			
Bremen Bilgelik Modeli (Mickler ve Staudinger, 2008)	Kendiyle ilgili bilgelik: Kişinin kendi yaşamındaki zor ve belirsiz konulara ilişkin sağlam yargı ve derin içgörüsü	(1) Zengin öz-bilgi (2) Büyüme ve öz-düzenlemenin sezgisel yöntemleri (3) Benliği birbiriyle ilişkilendirme (4) Öz-görelilik (5) Belirsizliğe karşı hoşgörü	Bremen Wisdom Paradigm (BrWP) Bremen Bilgelik Paradigması "Katılımcıyla, bir arkadaş gibi, hem genel konularda hem de zor durumlarda yapılan röportaj (Mickler ve Staudinger, 2008)."
BrWP ile ilişkili faktörler: Zekâ, deneyime açıklık, olgunluk, yaşam deneyimi, yaş (Mickler ve Staudinger, 2008).			
Wise-reasoning Model/ Bilgece Akıl Yürütme Modeli (Grossmann, 2017).	Akıllıca akıl yürütme: "toplumsal yaşamın önemli zorluklarının üstesinden gelmek için belirli türden pragmatik akıl yürütmelerin kullanılması" (Grossmann vd., 2010, s. 7246)	(1) Entelektüel alçakgönüllülük (2) Başkalarının bakış açılarını görebilme (3) Farklı bakış açılarını bütünleştirmek (4) Belirsizliği ve değişimi fark etme	Wise-reasoning Paradigm (WRP) Bilgece Akıl Yürütme Paradigması Kişisel ya da geniş çaplı toplumsal sorunlara ilişkin durum senaryoları; katılımcılardan durumun nasıl gelişebileceği ve nedenleri hakkında düşünceleri istenir; yanıtlar yazılı veya sözlü olarak sunulur (ör. Grossmann vd., 2010).
WRP ile ilişkili faktörler: Kristalize zeka, uyumluluk, iyi oluşun (esenliğin) yönleri (Grossmann vd., 2013).			
SWIS ile ilişkili faktörler: Açıklık, dışa dönüklük, zeka, duygusal zeka, duygu düzenleme, farkındalık, yansıtma (Brienza vd., 2018).			

Kişilik Odaklı Modeller:			
Self-Transcendence Model Öz-Aşkınlık Modeli (Aldwin vd., 2019; Levenson vd., 2005).	Öz-aşkınlık: Dışsal benlik tanımlarından bağımsızlık ve benlik ile diğerleri arasındaki katı sınırların çözülmesi.	Dört gelişim aşaması (1) Öz-bilgi (2) Bağlı olmama (non-attachment) (3) Bütünleşme (4) Öz-aşkınlık	Adult Self-Transcendence Inventory (ASTI) Yetişkin Öz-Aşkınlık Envanteri 35 madde, örneğin: "Başkalarından çok şey öğrenebilirim." "İç huzurum kolayca bozulmaz." "Bireysel hayatımın daha büyük bir bütünü parçası olduğunu hissediyorum." (Koller vd., 2017; Levenson vd, 2005).
ASTI ile ilişkili faktörler: Deneyime açıklık, kişisel gelişim, öz-kabul, duygusal yetkinlik, dışa dönüklük, empati, meditasyon pratiği, eşitlikçilik (Glück vd., 2013; Le ve Levenson, 2005; Levenson ve diğerleri, 2005).			
Three-Dimensional Wisdom Model Üç Boyutlu Bilgelik Modeli (Ardelt, 2003)	Bilgelik, bireylerin başkalarının bakış açılarını benimsemelerini, önyargıların ve kör noktaların üstesinden gelmelerini, hayattan ders çıkarmalarını ve başkalarını önemsemelerini sağlayan kişilik özelliklerinin bir bileşimidir.	(1) Bilişsel Boyut (2) Yansıtıcı Boyut (3) Merhamet/şefkat Boyutu	Three-Dimensional Wisdom Model (3D-WS) Üç Boyutlu Bilgelik Ölçeği 39 maddeden oluşur. Örnek ifadeler: <ul style="list-style-type: none"> "Bazen işler benim hatam olmaksızın ters gider." (ters kodlanmış) "Bazen herkes için gerçek bir şefkat hissederim." "Cehalet mutluluktur." (ters kodlanmış) (Ardelt, 2003)
3D-WS ile ilişkili faktörler: Deneyime açıklık, kişisel gelişim, duygusal yetkinlik, empati, ustalık, yaşamda amaç, affetme, refah/esenlik (Ardelt, 2003, 2011; Glück ve diğerleri, 2013).			
Gelişim Modelleri:			
HERO(E) Model of Wisdom HERO(E) Bilgelik Modeli (Webster, 2007; Webster, 2003)	bireyin ve başkalarının en iyi şekilde gelişimini sağlamak amacıyla kritik yaşam deneyimlerinde yeterlilik, niyet ve uygulama"(Webster, 2007, s.164)	(1) Kritik yaşam deneyimi (2) Açıklık (3) Duygusal düzenleme (4) Anımsama ve yansıtıcılık (5) Mizah	Self-Assessed Wisdom Scale (SAWS): Öz-Değerlendirilmiş Bilgelik Ölçeği 40 madde, örneğin: "Hayatım boyunca birçok önemli karar almak zorunda kaldım." "Durum gerektirdiğinde duygularımı düzenleyebiliyorum." "Kişisel utancıma gülebiliyorum."(Webster, 2007)
SAWS ile ilişkili faktörler: Deneyime açıklık, kişisel gelişim, duygusal yetkinlik, öz-yeterlilik, ego bütünlüğü, affetme, kişisel refah, empati, üretkenlik ve olumlu psikososyal değerler (Glück vd., 2013, (Webster, 2007; Webster, 2003)			
MORE Life Experience Model MORE Yaşam Deneyimi Modeli (Glück ve Bluck, 2013); (Glück vd., 2019).	Bireylerin yaşam zorlukları üzerinde düşünmesiyle bilgelikte büyümeyi destekleyen psikolojik kaynaklar	(1) Belirsizlik ve kontrol edilemezliği yönetme (2) Yeni bakış açılara ve deneyimlere açıklık (3) Yansıtma (4) Duygusal hassasiyet ve duygu düzenlemesi	MORE Life Experience Interview (MORE): MORE Yaşam Deneyimi Röportajı Zorlu otobiyografik olaylar veya çatışmalar hakkında röportaj (Glück vd., 2019)
MORE ile ilişkili faktörler: Kristalleşmiş zeka, deneyime açıklık, kişilerarası duygusal yeterlilik, öz-yansıtma, öz-yönetim (Glück vd., 2020)			

Bilgelik Bilgisel Odaklı Modelleri

Bilgisel odaklı modellerde bilgelik, yaşamın zorluklarına dair uzmanlık bilgisi ve derin düşünme yeteneğiyle tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımların başında yer alan Berlin Bilgelik Paradigması, bilgeliği olgusal ve prosedürel bilgiye dayalı bir uzmanlık biçimi olarak görmektedir (Baltes ve Staudinger, 2000). Aynı çerçevede geliştirilen Bremen Paradigması ise kişisel bilgelik üzerine ve bireylerin kendi yaşam zorlukları hakkında nasıl düşündüklerine odaklanmaktadır (Mickler ve Staudinger, 2008). Yine bu kategoride değerlendirilen Grossmann'ın Bilgece Akıl Yürütme Modeli, muhakemenin bağlama bağlı olduğunu vurgulamakta ve entelektüel tevazu, belirsizlik farkındalığı ile farklı perspektifleri dikkate almayı öne çıkarmakta (Grossmann, 2017) ve Sternberg'in Denge Teorisi ise bilgeliği, çıkarlar ve çözüm yolları arasında denge kurarak ortak bir iyiye ulaşma çabası olarak tanımlamaktadır (Sternberg, 1998).

Bu kategoride değerlendirilen modeller, bilgece düşünmeyi, çok perspektifli bir anlayış, bilgi sınırlarını bilme ve geleceğin belirsizliğini kabul etme yeteneğiyle ilişkilendirmekte, kısa ve uzun vadeli sonuçları dengeleyerek çözüm üretme becerisini vurgulamaktadır (Glück ve Weststrate, 2022, s. 347)

Bilgelik Kişilik Odaklı Modelleri

Kişilik odaklı bilgelik modelleri, 2000'li yıllarda ortaya çıkarak, bilgeliğin bilişsel yönlerine odaklanan anlayışlara alternatif sunmuştur (Ardelt, 2004). Bu modeller, bilgeliğin kişilikle ilgili, duygusal ve motivasyonel bileşenlerini vurgular. Örneğin bu kategoride değerlendirilen Ardelt'in Üç Boyutlu Bilgelik Modeli (Ardelt, 2003), bilgeliği bilişsel, yansıtıcı ve duygusal (şefkatli) boyutların bir kombinasyonu olarak tanımlar. Yansıtıcı boyut, farklı perspektiflerden bakabilme isteğini; bilişsel boyut, gerçeği anlama arzusunu; duygusal boyut ise başkalarına yönelik şefkatli sevgiyi ifade etmektedir.

Aldwin vd. (2019), bilgeliğin temelinde öz-aşkınlık kavramını öne çıkarmış; bu durumu bireyin doğa, diğer insanlar ve gelecek kuşaklarla bağ kurma yetisi, anlam ve iç huzur arayışıyla ilişkilendirmiştir. Bu çerçevede, bireylerin zorlayıcı koşullarda bile başkalarını önemseyen, ortak iyiliği gözetken bir tutum geliştirmesini desteklemektedir.

Bilgelik Gelişimsel Modelleri

Bu kategorideki modellere göre bilgelik, yaşam deneyimlerinden öğrenmenin bir sonucu olarak gelişmekte ve hem bilişsel (örneğin, öz-yansıtma) hem de bilişsel olmayan (örneğin, açıklık) bileşenlere odaklanmaktadır. Jeffrey Dean Webster'ın HERO(E) modeli, bilgeliği yaşam deneyimlerinden edinilen içgörülerini bireyin ve başkalarının gelişimi için kullanma yeteneği olarak tanımlamaktadır. Bu modele göre, kritik yaşam deneyimleri bilgeliğin temelidir; açıklık, yansıtma, duygu düzenleme ve mizah gibi özellikler ise bu deneyimlerden öğrenmeyi ve zor durumlarla başa çıkmayı desteklemektedir.

Glück ve Bluck'un MORE Yaşam Deneyimi Modeli (2013), bilgeliğin gelişiminde yaşamı değiştiren olayları ana katalizör olarak görür. Ancak, bu tür deneyimlerden bilgece içgörüler elde etmek için belirsizliği yönetme, farklı bakış açılarına açıklık, yansıtıcı düşünme ve duygusal düzenleme gibi psikolojik etmenler gereklidir.

Bilgelik Ölçekleri

Bilgelik, farklı disiplinlerce modellenmiş ve çeşitli ölçeklerle ölçülmeye çalışılmıştır. Bu ölçekler, kavramı farklı yönleriyle ele alarak bireylerin bilgelik düzeylerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Glück ve Weststrate (2022), mevcut bilgelik modellerini üç ana kategoride sınıflandırmış ve her birine ait örnek ölçekleri yukarıda verilen Tablo 1’de sunmuştur.

Bilişsel odaklı modeller, bireylerin yaşamla ilgili sorunlar karşısında bilgiye dayalı akıl yürütme yetkinliklerini değerlendirmektedir. Bu kapsamda Berlin Bilgelik Paradigması (BWP), Bremen Bilgelik Paradigması (BrWP) ve Bilgece Akıl Yürütme Paradigması (WRP) gibi ölçekler geliştirilmiştir. Grossmann vd. (2020, s.113), bu modellerin bilgeliği yalnızca bilgi birikimi değil, bu bilginin zorlu durumlarda etkili biçimde kullanılmasıyla tanımladığını vurgulamaktadır.

Kişilik odaklı modeller, bilgeliği bireylerin duygusal ve motivasyonel eğilimleri üzerinden ele almaktadır (Grossmann vd., 2020). Yetişkin Öz-Aşkınlık Envanteri (ASTI) ve Üç Boyutlu Bilgelik Ölçeği (3D-WS), bu yaklaşıma dayalı olarak geliştirilmiştir.

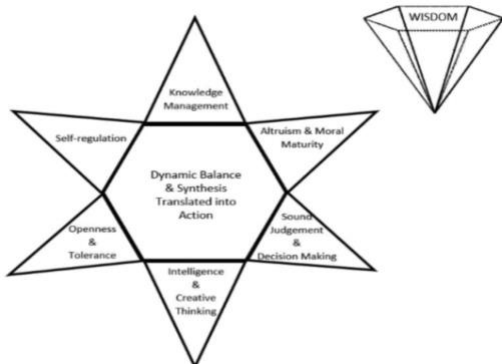
Gelişim modelleri ise bilgeliği, bireylerin yaşam deneyimlerinden öğrenerek bunları sosyal çatışmalara ve karmaşık durumlara uygulayabilme kapasiteleri bağlamında değerlendirmektedir (Glück ve Bluck, 2013). Bu doğrultuda Öz-Değerlendirilmiş Bilgelik Ölçeği (SAWS) ve MORE Yaşam Deneyimi Röportajı gibi ölçme araçları öne çıkmaktadır.

Çokyüzlü Bilgelik Modeli (PMW)

Karami vd. (2020, s. 242) bilgeliği psikoloji, yönetim-liderlik ve eğitimin ötesine geçen disiplinler arası karmaşık bir kavram olarak tanımlamaktadır. Araştırmacılar, 2006–2018 yılları arasında üç disiplinde yürüttükleri sistematik inceleme ile NVivo yazılımı aracılığıyla bilgeliği tanımlayan bir kavram haritası oluşturmuştur. Bu doğrultuda geliştirilen "Çokyüzlü Bilgelik Modeli" (Polyhedron Model of Wisdom – PMW), bilgeliği yedi temel bileşenle açıklamaktadır: Bilgi Yönetimi, Öz Düzenleme, Fedakârlık ve Ahlaki Olgunluk, Açıklık ve Hoşgörü, Sağlam Muhakeme ve Karar Verme, Zeka ve Yaratıcı Düşünme, Dinamik Denge ve Sentezin Eyleme Dönüşmesi (Karami vd., 2020, s. 244). Heptahedral bir yapı ile temsil edilen model (bkz. Şekil 1), bilgeliğin çok boyutlu yapısını vurgularken, bireylerin bilgi, ahlaki yetkinlik ve yaratıcı düşünce yoluyla etkili karar alma ve denge kurma becerilerini kapsamaktadır (Karami vd., 2020, s. 246).

Şekil 1.

Çokyüzlü Bilgelik Modeli - A Polyhedron Model of Wisdom (PMW)

Çok Yüzlü Bilgelik Modeli (PMW) Bileşenleri

Birinci bileşen- bilgi yönetimi (knowledge Management)

Bilgelik, yalnızca bilgi sahibi olmayı değil, bu bilgiyi uygun bağlamda etkili biçimde kullanabilmeyi gerektirmektedir (Karami vd., 2020, s. 245). Karami vd.'ye (2020, ss. 245–246) göre bilgeliğin temelinde yer alan bilgi yönetimi; olgusal, prosedürel ve meta-bilgi türlerini kapsamaktadır. Olgusal bilgi dünyaya dair genel bir anlayışı; prosedürel bilgi, bilginin nasıl ve ne zaman uygulanacağını; meta-bilgi ise bilgiye ilişkin farkındalığı ifade etmektedir. Bu bilgi türlerinin etkin biçimde yönetilmesi, bireyin karmaşık durumlarda doğru kararlar verebilmesini olanaklı kılmaktadır. Sternberg (2001), bilginin kötüye kullanımını bilgeliğin zıttı olan “aptallık” kavramıyla ilişkilendirerek, bilginin evrensel iyilik için kullanılmasının önemini vurgulamaktadır.

Berlin Bilgelik Paradigması, bilgeliği yaşamın temel sorunlarıyla ilgili bilgilerin uzman düzeyinde kullanımı olarak görmektedir (Baltes ve Staudinger, 2000). Sternberg (2001), bilgeliğin yalnızca açık bilgiye değil, deneyimle kazanılmış örtük bilgiye de dayanması gerektiğini belirtmektedir. Açık bilgi ifade edilebilirken, örtük bilgi kişisel deneyimlere ve sezgilere dayanmaktadır (Fricke, 2006). Sternberg ve Karami (2021), bilge bireyin her iki bilgi türünü birleştirerek daha derin bir kavrayış ve etkili karar verme becerisi geliştirdiğini öne sürmektedir. Sonuç olarak, bilgi yönetimi, bilgiyi yalnızca edinme değil, onu anlamlandırma ve toplum yararına yönlendirme kapasitesiyle bilgeliğin merkezinde yer almaktadır.

İkinci bileşen- öz-düzenleme (Self-regulation)

Öz-düzenleme, bireyin kimliğinin ve eylemlerinin sonuçlarının farkında olması ile ilgilidir. Karami (2020, s. 40), bu süreci bireyin davranış, dikkat, duygu ve bilişsel stratejilerini bilinçli biçimde planlama ve uyarılma kapasitesi olarak tanımlamaktadır. Bu yeti, bireyin hem kendisini hem de çevresel etkilerini sürekli değerlendirmesini gerektirir.

Öz-düzenlemenin önemli bir yönü, yansıtıcılıktır. Ardelt (2004), bilgeliği bilişsel, yansıtıcı ve duyuşsal boyutlardan oluşan bir yapı olarak sunarken, yansıtıcılığı temel bileşenlerden biri olarak görmektedir. Bu beceri, bireyin olayları çok yönlü değerlendirme ve nesnel bakış geliştirme kapasitesini güçlendirir (Karami vd., 2020, s. 248).

Duygusal düzenleme ise öz-düzenlemenin tamamlayıcı bir parçasıdır. Bu süreç, bireyin olumsuz duygularını fark ederek bunları yapıcı biçimde yönlendirmesini içerir. Webster (2007, s. 166), geniş bir duygu yelpazesini yönetebilme kapasitesini bilgeliğin temel göstergelerinden biri olarak değerlendirirken; Kristjánsson vd. (2021, s. 249) ve Darnell vd. (2019), duygusal düzenleme sayesinde bireyin başkalarına duyarlı tepkiler verebildiğini vurgulamaktadır. Grossmann vd. (2020, s. 110) ise bu becerinin bireysel ve toplumsal çıkarlar arasında denge kurulmasına katkı sağladığını belirtmektedir. Sonuç olarak, öz-düzenleme, bireyin duygularını kontrol edebilmesi, çok yönlü düşünebilmesi ve bireysel hedeflerle toplumsal faydayı uzlaştırabilmesi yoluyla bilgeliğin merkezinde yer almaktadır.

Üçüncü bileşen- özgecilik ve ahlaki olgunluk (Altruism and moral maturity)

Bilgelikğin temel bileşenlerinden biri olan özgecilik ve ahlaki olgunluk, bireyin kendi çıkarlarını başkalarının ve toplumun iyiliğiyle dengeleyebilme kapasitesini ifade etmektedir. Berlin Bilgelik Paradigması, bilgeliği akıl ve erdemde uzmanlaşma olarak tanımlayarak, iyi yaşamın temel bileşeni olarak görmektedir (Baltes ve Smith, 2008, s. 589). Grimm (2015, s. 149) ve Ryan (2012, s. 105) da bilgeliği tarihsel olarak bir erdem ve yaşam tarzı olarak değerlendirmiştir.

Bilgelik, bireyin hakikate yönelmesi, başkalarının çıkarlarını gözetmesi ve ortak insanlığa katkı sunmasıyla anlam kazanmaktadır (Grimm, 2015, s.149; Grossmann vd, 2020, s.103; Baltes ve Smith, 2008, s.58; Kristjánsson vd, 2021, s. 242; Baltes ve Kunzmann, 2004 ss. 294-295). Berlin Paradigması'nda, bilge bireyler genellikle Gandhi, Konfüçyüs, İsa, Martin Luther King ve Sokrates gibi ahlaki mükemmellikleriyle tanınan figürlerle ilişkilendirilmiştir (Grimm, 2015, s. 149). Sternberg (2024, s. 55), bilgeliğin yalnızca iyi niyetli düşüncelerle değil, bu düşünceleri olumlu eylemlere dönüştürme sorumluluğuyla tamamlanması gerektiğini savunmaktadır. Sternberg ve Karami (2021, s. 141), erdemın görelı olduğunu vurgulamakla birlikte, bilgeliğın temel amacının ortak iyiyi bulmak olduğunu ileri sürmektedir.

Ahlaki olgunluk, zekâ ve yaratıcılık gibi diğer bilişsel bileşenlerin bireysel çıkarlara değil, toplumsal yarara hizmet etmesini sağlamaktadır (Karami, 2020, ss. 34–35). Bu nedenle, bilgeliğın yapıtaşları arasında yer almakta ve diğer unsurları tamamlayıcı bir işlev üstlenmektedir.

Dördüncü bileşen- açıklık ve hoşgörü (openness and tolerance)

Bilgelikğin açıklık ve hoşgörü bileşeni, bireyin belirsizlikler karşısında esneklik gösterebilme yeteneğini ifade etmektedir. Sternberg (1998, s. 350), bilge bireyin hem bilginin sınırlarını fark edebilmesi hem de bazı durumlarda bilinemezliği kabul edebilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, Sternberg'in TOP (Tree of Philosophy) teorisinde epistemolojik bir boyut olarak ele alınmış ve Sokrates'in bilgeliği, kendi cehaletinin farkında olmasıyla örneklendirilmiştir (Sternberg, 2024, s. 53). Berlin Bilgelik Paradigması da bu bileşeni, “yaşamın belirsizlikleri hakkında bilgi yönetme” olarak tanımlamıştır (Baltes ve Smith, 2008, s. 58). Bu bağlamda, bireyin geleceği öngöremeyeceğini, bilgiye erişimin sınırlı olduğunu ve bu nedenle farklı yaşam biçimlerine, inançlara ve kültürlere açık olması gerektiğini ileri sürmektedir (Karami vd., 2020, s. 249).

Karami vd. (2020, ss. 249–250), açıklık ve hoşgörünün bireylerin belirsiz durumlarda barışçıl ve anlayışlı bir tutum benimsemeleri açısından merkezi önemde olduğunu belirtmiştir. Açıklık, kişinin kendi değer yargılarının ötesine geçerek farklı bakış açılarını değerlendirme kapasitesini içerirken; belirsizliğe tolerans, kesinlik arayışını bırakıp bilinmezlikle uyum içinde yaşamayı gerektirir. Bu bileşen, bireyin karmaşık sorunları ele alma ve bu durumlar karşısında sağduyulu kararlar verme yeteneğini desteklemektedir (Endres vd., 2009, s. 31). Karami (2020, s. 30), açıklık ve belirsizliğe toleransın birbirini tamamladığını ve bu yönün, bireysel ve toplumsal düzeyde uyum sağlayabilme kapasitesinin geliştirilmesinde önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Beşinci bileşen- sağlam muhakeme ve karar verme (Sound judgment and decision making)

Bilgelikğin temel bileşenlerinden biri olan sağlam muhakeme ve karar verme, bireyin neye inanacağı ve nasıl davranacağı konusunda akılcı seçimler yapmasını mümkün kılmaktadır. Bu süreç; problem çözme, değerlendirme, analiz ve çıkarım gibi bilişsel becerilerin yanı sıra, yargıların kavramsal, metodolojik ve bağlamsal yönlerini göz önünde bulundurmaya gerektirir (Karami vd., 2020, s. 250). Sternberg (2001, s. 233), bilgece kararların, sorunları tanımlamayı, etkili çözüm yolları geliştirmeyi ve bu stratejilere uygun kaynakları kullanmayı içerdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, Berlin Bilgelik Paradigması da bilgeliki, yaşamın karmaşık meselelerinde uzman bilgiye dayalı muhakeme yeteneği olarak tanımlamaktadır (Baltes ve Staudinger, 2000). Fischhoff ve Broomell (2020, s. 333), sağlam muhakemenin farklı seçimlerin olası sonuçlarını öngörmeyi ve bu doğrultuda bilinçli kararlar almayı gerektirdiğini vurgulamıştır. Bu noktada bilge birey, yalnızca kendi bilgi birikimine değil, başkalarının görüş ve deneyimlerine de açık olmalıdır (Sternberg, 2001).

Günümüzde dijital ortamlar da bu sürecin bir parçası hâline gelmiştir. Polizzi ve Harrison (2022, s. 11), “siber bilgelik” kavramıyla çevrimiçi etik değerlendirme ve dijital karar verme süreçlerinin bilgelikğin yeni boyutları olduğunu öne sürmüştür. Karami (2020, s. 28), sağlam muhakemenin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda küresel düzeyde de etkili liderlik ve toplumsal refah açısından kritik olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu bileşen, bilinçli, dengeli ve etik temelli karar alma kapasitesini temsil etmektedir.

Altıncı bileşen- zeka ve yaratıcı düşünme (Intelligence and creative thinking)

Bilgelikğin önemli bileşenlerinden biri, zekâ ve yaratıcı düşünmedir. Sternberg (2008, s. 361), bilgelikğin ancak zekâ ve yaratıcılık birleşimiyle anlam kazandığını vurgulayarak, “zeki olmak için bilge ya da yaratıcı olmak gerekmez; ancak bilge olmak için hem zeki hem de yaratıcı olmak gerekir” ifadesini kullanmaktadır. Çünkü bilgelik, tüm paydaşların çıkarlarını gözeterek çözümler geliştirmeyi gerektirir.

Yaratıcı düşünme, bireyin sorunları analiz ederek özgün ve işlevsel fikirler üretme, bu fikirleri derinleştirerek uygulamaya koyma becerisini içermektedir (Karami, 2020, s. 31). Özellikle kriz dönemlerinde bu beceri daha belirgin hâle gelir. Örneğin COVID-19 pandemisinde, üniversitelerin eğitim faaliyetlerini çevrimiçi ortama taşınması, yaratıcı çözüm üretme sürecine somut bir örnek teşkil etmektedir (ANKOS, 2020).

Yang (2013), Rahibe Teresa’yı bilgelikğin yaratıcı yönüne örnek olarak göstermiştir. Eğitim düzeyi sınırlı olmasına rağmen, yoksullara yönelik özveriyle yaşamı, bilgelik kapsamında yaratıcı bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, zekâ ve yaratıcı düşünme, bilgelikğin sadece tamamlayıcı bir parçası değil; aynı zamanda bireyin karmaşık sorunlara yenilikçi ve dengeli çözümler üretmesini mümkün kılan temel bir bileşenidir.

Yedinci bileşen- dinamik denge ve sentezin eyleme dönüştürülmesi (Dynamic balance and synthesis translated into action)

Bilgelik yalnızca düşünsel bir kavram olarak kalmamakta, aynı zamanda pratikte etkili eylemlerle ortaya konmaktadır. Karami vd. (2020, s. 251), bu bileşeni bireyin koşullara uygun çözümler üretme, etkili davranış sergileme ve eyleme geçme becerisi olarak tanımlamaktadır. Sternberg (2001, s. 231) ise bu süreci, mevcut koşullara uyum sağlama, onları dönüştürme ya

da gerekirse yeni ortamlar seçme yönünde dinamik bir denge kurma becerisi olarak açıklamaktadır.

Çokyüzlü Bilgelik Modeli'ne göre, bilgeliği oluşturan yedi bileşen bir bütünlük içinde çalışmalı; ancak bu bileşenlerin katkısı bağlama göre değişiklik gösterebilir (Karami vd., 2020, s. 251). Dinamik denge, hangi bileşenin hangi düzeyde kullanılacağını belirleyen yönlendirici bir işlev görmektedir. Bilgeliğin etkili biçimde sergilenebilmesi, uygun bileşenlerin doğru zamanda ve doğru amaçlarla devreye alınmasına bağlıdır.

Karami vd.'nin (2020) geliştirdiği Çokyüzlü Bilgelik Modeli (PMW), Glück ve Weststrate'nin (2022) bilişsel, kişilik ve gelişimsel bilgelik modelleri sınıflamasına uygun olarak üç kategoriye de entegre edilebilmektedir. Bu model, bilgeliği disiplinler arası bir yaklaşımla ele alır ve yedi temel bileşen ile çok boyutlu bir yapıyı temsil etmektedir. Bu modelin ve model çerçevesinde geliştirilen POWER ölçeğinin bilgelik bileşenleri, Glück ve Weststrate'nin (2022) sınıflandırmasına uygun olarak tarafımızca uyarlanarak Tablo 2'de sunulmuştur. Söz konusu bu tablo, POWER ölçeği bileşenlerini Glück ve Weststrate'nin üçlü sınıflandırmasına uygun bir şekilde yerleştirirken, aynı zamanda ölçeğin her kategoride ilgili alanlara nasıl entegre olduğunu da göstermektedir.

Tablo 2.

Çokyüzlü Bilgelik Modeli (PMW) ve POWER Ölçeğinin Glück ve Weststrate'nin Bilgelik Kategorisine Entegrasyonu

Kategori	PMW Bileşenleri	Açıklama	POWER Ölçeği (POWER Scale)
Bilişsel Odaklı Bilgelik	Bilgi Yönetimi, Sağlam Muhakeme ve Karar Verme	Bilgiyi düzenleme, değerlendirme ve bağlama uygun şekilde kullanma; karmaşık sorunlara çözüm üretme.	POWER Scale: Bilgiyi yönetme ve karar verme süreçlerini ölçmeye yönelik maddeler içerir.
Kişilik Odaklı Bilgelik	Öz-düzenleme, Özgecilik ve Ahlaki Olgunluk, Açıklık ve Hoşgörü	Empati, şefkat, etik davranışlar, belirsizliğe tolerans ve farklı bakış açılarına açıklık.	POWER Scale: Duygusal düzenleme, etik davranışlar ve hoşgörü gibi kişilik özelliklerini değerlendiren maddeler içerir.
Gelişimsel Bilgelik	Zeka ve Yaratıcı Düşünme, Dinamik Denge ve Sentezin Eyleme Dönüştürülmesi	Yaşam deneyimlerinden öğrenme ve bu deneyimleri bağlama uygun şekilde uygulama.	POWER Scale: Yaratıcı düşünme ve eyleme dönüştürme becerilerini ölçmeye yönelik maddeler içerir.

Yöntem

POWER Ölçeğinin Uyarlanması Süreci

Bu çalışmada, Karami (2020) tarafından geliştirilen "Perception of Wisdom Exploratory Rating Scale (POWER)" ölçeği, Türkçeye uyarlanarak kullanılmıştır. Ölçeğin uyarlama sürecinde çeviri, geri çeviri, uzman görüşleri ve ön uygulama adımları takip edilmiştir.

Örneklem Grubu

Araştırmanın örneklemini, Türkiye'nin farklı illerinden 345 öğretmen ve öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örneklem, Karami'nin özgün çalışmasındaki katılımcı profiliyle uyumludur. Ölçek uyarlama süreçlerinde örneklem büyüklüğü konusunda çeşitli öneriler mevcuttur. Hair vd. (2010), örneklem büyüklüğünün madde sayısının en az beş katı olması gerektiğini belirtirken; Nunnally (1978) bu oranın on katı olması gerektiğini ifade etmiştir. Comrey ve Lee'ye (2013) göre ise 300 katılımcı "iyi" düzeyde bir örneklem olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, 345 kişilik örneklem, AFA ve DFA için yeterli görülmektedir (Comrey ve Lee, 1992; Hair vd., 2010; Nunnally, 1978).

Veri Toplama Aracı

POWER Ölçeği, Karami (2020) tarafından geliştirilmiş ve 2024 yılında bilimsel makale olarak yayımlanmıştır. Ölçeğin yapısı 34 madde ve 7 alt boyuttan oluşmaktadır: Bilgi Yönetimi (4 madde), Öz Düzenleme (7 madde), Ahlaki Olgunluk (5 madde), Belirsizliğe Karşı Tolerans (3 madde), Açıklık (4 madde), Sağlam Muhakeme (7 madde), Yaratıcılık (4 madde). Tüm maddeler 6'lı Likert tipi bir ölçekle (1 = Çok Önemsiz, 6 = Çok Önemli) değerlendirilmiştir.

Ölçek Çevirisi ve Dilsel ve Kültürel Uygunluk Değerlendirmesi

POWER ölçeğinin Türkçeye uyarlanması için geliştiricilerden gerekli izinler alınmış ve Akbaş ve Korkmaz'ın (2007) önerdiği çeviri basamakları izlenmiştir. İlk olarak, ölçek iki ileri düzey İngilizce bilen araştırmacı tarafından bağımsız biçimde Türkçeye çevrilmiş, ardından ortak çeviri oluşturulmuştur. Daha sonra ölçek, iki farklı araştırmacı tarafından yeniden İngilizceye çevrilmiş ve bu sürüm, orijinal ölçekle karşılaştırılmıştır. Çevirinin anlam bütünlüğü koruduğu sonucuna varıldığından, son adım olan geliştiriciye gönderme aşamasına gerek duyulmamıştır.

Dilsel ve kültürel uygunluk için yedi alan uzmanı, her maddeyi açıklık, anlam bütünlüğü ve kültürel uygunluk açısından değerlendirmiştir. Gelen öneriler doğrultusunda küçük düzenlemeler yapılmış ve değişiklik gerekçeleri Tablo 3'te sunulmuştur. Maddelerin uygunluğu 1-5 arası derecelendirilmiş, tüm maddeler 3.85 ile 5 arasında puan almış ve özellikle kültürel uygunluk açısından yüksek uyum gösterdiği belirtilmiştir.

Tablo 3.*Uzman Görüşlerine Dayalı Madde Düzeyinde Dilsel ve Kültürel Uygunluk Değerlendirmesi*

Madde No	Madde	Uzman Önerisi	Karar
1	Karşılaşılan zorluklar hakkında uzmanlaşmış bilgi edinmek.	Karşılaşılan zorluklar hakkında alan uzmanından/uzman kişiden bilgi edinmek	Değişiklik Yapılmadı (Bilgi kaynağı da kastedilmektedir)
2	Kendini Bilmek	Haddini bilmek gibi bir anlam taşıyor olabilir.	Değişiklik Yapılmadı (Öz farkındalık ve içsel bilinç vurgulanmaktadır.)
3	Nasıl bir kişi haline geldikleri üzerine düşünmek.	Nasıl bir kişi haline geldiği üzerine düşünmek	Değişiklik Yapılmadı (İngilizcesinde 'they' zamiri kullanıldığı için özne çoğuldur)
4	Çevrelerinde olup bitenler üzerine düşünmek	Çevresinde olup bitenler üzerine düşünmek	Değişiklik Yapılmadı (İngilizcesinde 'them' zamiri kullanıldığı için özne çoğuldur)
5	Duygularını kontrolünü kaybetmeden ifade etmek	Duygularını, kontrolünü kaybetmeden ifade etmek	Kabul edildi.

Çevirisi tamamlanan ölçek, dilsel ve kültürel açıdan anlaşılabilirlik göstermektedir. Örneğin, “Willing to admit one’s mistakes” ifadesinin “Hatalarını kabul etmeye açık olmak” şeklinde çevrilmesi, Türkçede öz eleştiri kavramına uygunluk göstermektedir.

Pilot Çalışma Aşaması

Pilot uygulama, 8 öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiş; katılımcılar, ölçek ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda ölçek çevirisi tamamlanmış ve 7 alt boyutta toplam 34 maddeden oluşan form, etik kurul onayı alınarak Google Form aracılığıyla 340 öğretmen ve öğretmen adayına uygulanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Türkçeye uyarlanan POWER ölçeği, 2024 yılı Eylül-Aralık ayları arasında Türkiye genelinde görev yapan öğretmen ve öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Katılımcılara çevrim içi anket formu aracılığıyla sosyal medya, e-posta, QR kodlar ve sınırlı sayıda yüz yüze görüşmeler yoluyla ulaşılmıştır.

Toplam 345 katılımcının %73,3’ü kadın (n=253), %26,7’si erkek (n=92) olup; %58,6’sı 18-25 yaş aralığında, %3,2’si ise 50 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %59,7’si öğretmen aday, %40,3’ü ise Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı öğretmenlerden oluşmaktadır. Branş dağılımında en yüksek oran %38,5 ile sınıf öğretmenliğine aittir. Diğer branşlar arasında fen bilgisi, matematik, sosyal bilimler, İngilizce, müzik ve çeşitli alanlar yer almaktadır (bkz. Tablo 4).

Tablo 4.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

Değişken	Frekans (f)	Yüzde
Konumunuz		
Öğretmen	206	(59,71)
Öğretmen Adayı	139	(40,29)
Cinsiyet		
Kadın	253	(73,33)
Erkek	92	(26,67)
Yaş Grubu		
18-25 Yaş	202	(58,55)
26-33 Yaş	43	(12,46)
34-41 Yaş	48	(13,91)
42-49 Yaş	41	(11,88)
50 Yaş ve Üstü	11	(3,19)
Branş (Alan)		
Sınıf Öğretmenliği	125	(36,23)
Fen Bilgisi (Fizik-Kimya-Biyoloji) Öğretmenliği	74	(21,45)
Okul Öncesi Öğretmenliği	2	(0,58)
İlköğretim Matematik (Matematik) Öğretmenliği	68	(19,71)
Müzik Öğretmenliği	11	(3,19)
Resim-İş Öğretmenliği	6	(1,74)
İngilizce Öğretmenliği	21	(6,09)
Sosyal Bilimler Öğretmenliği (Tarih-Coğrafya)	18	(5,22)
Yanıt Vermek İstemeyen	20	(5,80)

Katılımcılardan, 34 maddelik çevrim içi anketi eksiksiz doldurmaları istenmiştir. Anket, bireylerin bilgeliği nasıl algıladıklarını belirlemeyi ve bilge bir kişide bulunması gereken özelliklere ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Katılımcılara kendilerini bilge olarak görüp görmediklerine dair doğrudan bir soru yöneltilmemiş; bunun yerine, bilgeliği yansıtan her bir maddeyi önem düzeyine göre derecelendirmeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22 ve AMOS 22 yazılımlardan yararlanılmıştır. Ölçeğin psikometrik yapısını incelemek amacıyla öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmış, daha sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile modelin yapı geçerliliği sınanmıştır. AFA sonucunda faktör yükleri, toplam varyans ve madde binişikliği incelenmiştir. DFA aşamasında ise uyum iyiliği indeksleri (X^2/df , CFI, TLI, RMSEA, SRMR vb.) dikkate alınmıştır. Ölçeğin güvenirliliği Cronbach's Alpha (α) katsayıları ile değerlendirilmiştir. Alt boyutlara ait madde sayısı, madde-toplam korelasyonları ve iç tutarlılık değerleri (Cronbach's α) hesaplanarak sunulmuştur.

Bulgular

Geçerlilik Analizleri

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla AFA uygulanmıştır. Bu analizde, maddeler arası tutarlılık ve faktör yapısı değerlendirilmiştir. AFA'da temel bileşenler (principal components) yöntemi ile doğrudan eğik döndürme (direct oblimin) tekniği kullanılmıştır. Bu tercih, temel bileşenler yönteminin yaygın ve pratik olması ile doğrudan döndürmenin faktörler arası ilişki varsayımına uygun olmasıyla ilişkilidir (Büyüköztürk, 2018, ss. 124-126).

KMO ve Bartlett Testi

AFA öncesinde örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygunluğu test edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik katsayısı **0.926** olarak bulunmuştur. Bryman ve Cramer (2002) ye göre KMO değerinin .70'ten büyük olması AFA için örneklem sayısının yeterli olduğunu ifade etmektedir. Bu değer Field (2024, s. 822) 'e göre de =,80 ve 0,90 arası harika kategorisinde sınıflandırılmaktadır. Verilerin uygunluğu için ise Bartlett Küresellik Testi kullanılmış ve bu değer Ayrıca Bartlett Küresellik Testi sonucunda $\chi^2 = 6308.288$, $sd = 465$, $p < .001$ olarak bulunmuştur (bkz. Tablo 5). Bu bulgu maddeler arasındaki korelasyonların AFA için uygun olduğunu ifade etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007).

Tablo 5.

KMO ve Bartlett Testi

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,926
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	6308,288
	Df (serbestlik derecesi)	465
	Sig. (anlamlılık)	,000

Faktör sayısı, açıklanan varyans ve faktör yükleri

İlk aşamada yapılan AFA sonucunda, 34 maddeden oluşan ölçeğin öz değeri 1'in üzerinde olan 7 faktör altında toplandığı ve toplam varyansın %65,43'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Tüm maddelerin faktör yükleri ,368'in üzerinde olmakla birlikte, Açıklık1 (A1) kodlu madde iki farklı faktöre benzer düzeyde yüklenmiş ve çapraz yüklenme (binişik madde) durumu göstermiştir. Bu maddenin iki faktöre ait yük değerleri arasındaki fark yalnızca 0.036 olduğu için (.457-.421), yük farkı < .10 kabul edilerek madde analiz dışı bırakılmıştır (Büyüköztürk, 2018). Ayrıca Düzenleme6 (D6) maddesi, orijinalinde yer aldığı Öz Düzenleme boyutu yerine Tolerans faktörüne yüklenmiştir. Bu madde "Davranışlarını özel bir duruma göre uyarlamak" ifadesini içermekte ve bireyin içsel düzenleme kapasitesi, yani kendini kontrol etme ve davranışlarını bağlama göre şekillendirme becerisini yansıtmaktadır. Buna karşın Tolerans faktörü; daha çok belirsizlikle başa çıkma, sınırlı bilgiyle karar verme ve geleceği öngörememeye karşı zihinsel esneklik gibi bilişsel tutumlarla ilgilidir.

Bu bağlamda, D6 maddesinin Tolerans boyutuna kavramsal olarak hizmet etmediği ve içerik anlamında bu yapıyla örtüşmediği değerlendirilmiştir. Bu nedenle madde, analiz dışı bırakılmıştır.

A1 ve D6 maddelerinin çıkarılmasının ardından veri seti 32 maddeye düşürülmüş ve ikinci bir analiz yapılmıştır. Bu analizde Düzenleme3 (D3) maddesi iki farklı faktöre yüklenmiş görünmekle birlikte, yük farkı ,127 olduğu için (.463-.336) çapraz yüklenme sınırı olan ,10'un üzerinde kalmış ve bu nedenle madde analizde tutulmuştur (Büyüköztürk, 2018).

Bu doğrultuda yapılan ikinci ve nihai AFA, 32 madde üzerinden gerçekleştirilmiş ve yapı 7 faktör altında toplanmıştır. Toplam varyansın %66,91'i açıklanmış; faktörlere ait varyans oranları sırasıyla: %39,247, %6,990, %5,636, %4,478, %3,979, %3,346 ve %3,233 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu yapı, ölçeğin orijinal versiyonu ile büyük ölçüde örtüşmekte ve Türk kültürüne uyarlanan formunun yapı geçerliliğini desteklemektedir.

Faktörlere ait özdeğerler incelendiğinde, birinci faktörün özdeğeri 12.112 olup toplam varyansın %39,071'ini tek başına açıklamaktadır. Diğer faktörlerin özdeğerleri sırasıyla 2.167, 1.833, 1.448, 1.214, 1.094 ve 1.029'dur. Sonuç olarak elde edilen yapı, ölçeğin orijinal boyutlarıyla büyük oranda örtüşmekte ve Türk kültürüne uyarlanmış versiyonunun yapısal geçerliliğini desteklemektedir. Aşağıdaki Tablo 6'da, POWER ölçeğine ilişkin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda elde edilen 7 faktörün her biri için öz değerleri, açıklanan varyans yüzdeleri ve maddelere ait faktör yükleri sunulmaktadır.,

Tablo 6.*POWER Ölçeği Faktör Analizi Bulguları*

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6	Faktör 7
Muhakeme4	,789						
Muhakeme7	,745						
Muhakeme2	,694						
Muhakeme5	,693						
Muhakeme6	,689						
Muhakeme3	,674						
Muhakeme1	,650						
Duzenleme1		,699					
Duzenleme5		,646					
Duzenleme2		,641					
Duzenleme4		,578					
Duzenleme3		,463			,336		
Duzenleme7		,382					
Bilgi3			,822				
Bilgi2			,804				
Bilgi1			,666				
Bilgi4			,653				
Yaraticilik2				,892			
Yaraticilik1				,821			
Yaraticilik3				,805			
Yaraticilik4				,710			
Açıklık4					,772		
Açıklık3					,760		
Açıklık2					,749		
Tolerans2						,845	
Tolerans3						,745	
Tolerans1						,687	
Olgunluk2							-,763
Olgunluk3							-,718
Olgunluk1							-,678
Olgunluk4							-,601
Olgunluk5							-,454
Öz değer	39,247	6,990	5,636	4,478	3,979	3,346	3,233
Açıkladığı Varyans	12,559	2,237	1,804	1,433	1,273	1,071	1,035
Açıklanan Toplam Varyans				66,910			

Faktörler arası korelasyonlar

Faktörler arası ilişkiyi gösteren Faktörler Arası Korelasyon Matrisi tablosu incelendiğinde (bkz.Tablo 7), POWER ölçeğinin yedi alt boyutu arasında genellikle düşük düzeyde pozitif korelasyonlar gözlenmiştir (örneğin, Faktör 1 ile Faktör 4 arasında $r = ,477$; Faktör 3 ile Faktör 4 arasında $r = ,322$). Bu durum, alt boyutların bilgeliğin farklı yönlerini temsil ettiğini, birbirine tamamen bağımlı olmadan aynı üst kavrama katkı sunduğunu göstermektedir (Fabrigar ve Wegener, 2012, s.88)

Öte yandan, özellikle Faktör 7 (Ahlaki Olgunluk) ile diğer faktörler arasında negatif yönde korelasyonlar bulunmuştur (örneğin, Faktör 1 ile $r = -,409$; Faktör 2 ile $r = -,416$). Ahlaki olgunluk boyutunda yer alan “Sadece kendilerine değil, diğer insanlara da fayda sağlayacak şekilde davranmak”, “Diğer insanların ve toplumun refahını göz önünde bulundurmak” ve “Etik olarak düşünmek” gibi maddeler, bireylerin daha çok toplumsal faydaya ve etik değerlere odaklanmasını yansıtırken; örneğin muhakeme veya bilgi alt boyutlarındaki maddeler bireyin bilişsel esneklik, analitik düşünme ya da kişisel karar verme süreçlerini vurgulamaktadır. Bu nedenle bu faktörler arasında ters yönlü ilişkilerin olması, bilgeliğin çok boyutlu doğasını ve bazı yönlerinin kavramsal olarak birbirinden farklı hatta karşıt olabileceğini göstermektedir.

Ayrıca, bu alt boyutlar arasında çok yüksek korelasyonların olmaması, ölçeğin faktörlerinin birbirine karışmadığını, yani geçerli biçimde ayrıldığını da göstermektedir. Bu durum, eğik döndürme (oblimin) yöntemiyle yapılan açımlayıcı faktör analizlerinde beklenen ve arzu edilen bir durumdur (Fabrigar ve Wegener, 2012). Sonuç olarak, elde edilen korelasyon yapısı, ölçeğin her bir alt boyutunun bilgeliğin farklı bileşenlerini yansıttığını ve birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır

Faktörler arasında çok yüksek düzeyde korelasyonların olmaması, ayrıca her faktörün kendi yapısını koruyarak anlamlı ilişkiler kurduğunu göstermekte; bu da ölçeğin ayrımlayıcı geçerliliğini desteklemektedir. Özellikle eğik döndürme (Oblimin) yöntemiyle yapılan analizlerde, bu tür faktörler arası ilişki düzeyleri beklenen ve yorumlanabilir sonuçlar olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2018, s. 181; Fabrigar ve Wegener, 2012, s.88).

Tablo 7.

Faktörler Arası Korelasyon Matrisi

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7
1	1,000	,314	,382	,477	,442	,469	-,409
2	,314	1,000	,279	,208	,200	,280	-,416
3	,382	,279	1,000	,322	,244	,178	-,329
4	,477	,208	,322	1,000	,326	,316	-,331
5	,442	,200	,244	,326	1,000	,307	-,209
6	,469	,280	,178	,316	,307	1,000	-,349
7	-,409	-,416	-,329	-,331	-,209	-,349	1,000

Not: Korelasyonlar, Oblimin with Kaiser Normalization yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Diagonal değerler her faktörün kendisiyle olan ilişkisini ($r = 1,000$) göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

AFA sonucunda elde edilen 32 maddelik ve 7 faktörlü yapı, POWER ölçeğinin Türk dili ve kültürüne uygunluğunu test etmek amacıyla AMOS 22 programında Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile değerlendirilmiştir (bkz. Şekil 2). DFA ile kuramsal modelin verilerle ne ölçüde örtüştüğü incelenmiştir (Dimitrov, 2014). Her bir gizil değişkenin sadece ilgili maddelerle temsil edilip edilmediği ve standartlaştırılmış regresyon katsayıları analiz edilmiştir. Maddelerin faktör yükleri ,41 ile ,90 arasında değişmiş; bu da her bir maddenin ait olduğu alt boyutu anlamlı biçimde yansıttığını göstermektedir (Brown, 2015, ss.21-23).

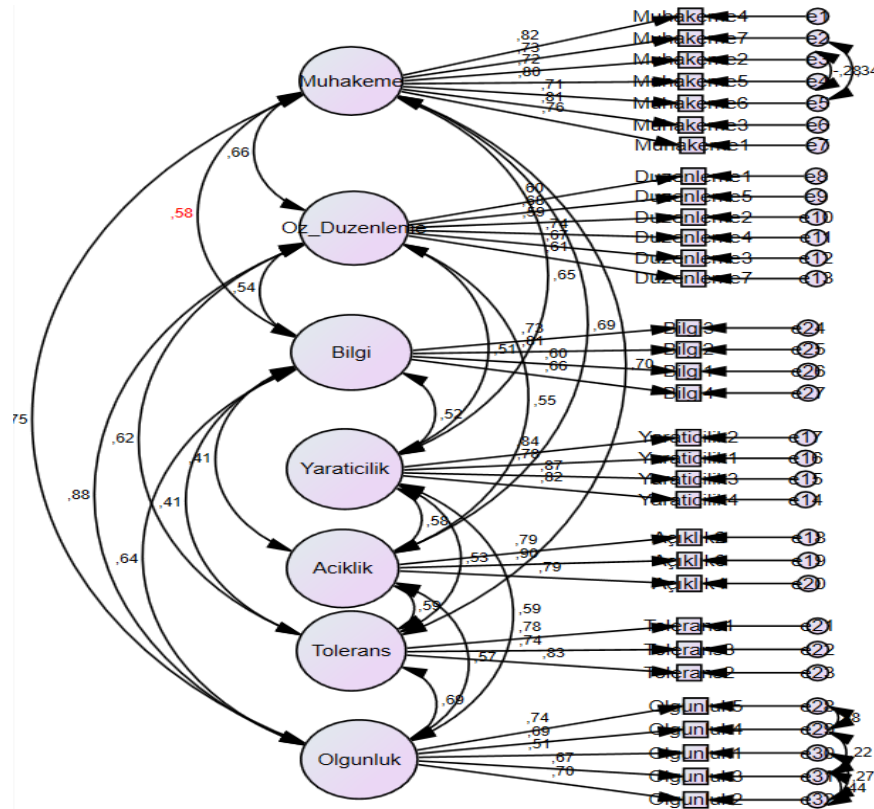
Analiz sonucunda elde edilen modelin uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2 = 800.873$; $sd = 437$; $p < .001$; $\chi^2/sd = 1.833$; $GFI = .874$; $AGFI = .848$; $CFI = .942$; $TLI = .934$; $NFI = .881$; $RMSEA = .049$.

Bu değerler, literatürdeki kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almakta ve modelin iyi düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle:

- χ^2/sd değerinin 3'ün altında olması, **mükemmel uyum** (Kline, 2011, s. 200),
- $CFI \geq .90$, $TLI \geq .90$ değerleri, **iyi düzeyde model uyumu** (Hu ve Bentler, 1999),
- $RMSEA \leq .05$, **mükemmel uyum düzeyi** (Browne ve Cudeck, 1992),
- $GFI (.874)$ ve $AGFI (.848)$ değerleri ise **kabul edilebilir düzeyde uyum sağlamaktadır** (Sümer, 2000).

Şekil 2.

POWER Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli (AMOS)

Modelin genel uyumunu iyileştirmek amacıyla, özellikle Ahlaki Olgunluk ve Muhakeme alt boyutlarına ait bazı maddeler arasında, anlam ve içerik açısından yakınlık taşıyan ifadeler nedeniyle hata kovaryansları tanımlanmıştır. Bu tür düzenlemeler, teorik tutarlılığı bozmayacak şekilde, ölçüm hatasından kaynaklanan ortak varyansın modellenmesi amacıyla yapılmıştır (Byrne, 2013; Brown, 2015). Örneğin, Ahlaki Olgunluk boyutundaki “e28–e29” ve “e30–e32” maddeleri, bireyin etik davranışlara yönelik toplumsal sorumluluğunu vurgularken benzer kavramsal temellere dayanmaktadır. Muhakeme boyutundaki “e2–e5” ve “e3–e4” maddeleri ise bireyin karar alma süreçlerinde bağlam, güvenilirlik ve uzlaşma gibi unsurları bir arada değerlendirmesini ifade etmektedir. Bu hata kovaryanslarının modele dahil edilmesi, yapının geçerliliğine zarar vermeksizin, ölçeğin ölçüm modeline dair uyum iyiliği değerlerini artırmıştır. Bu tür modifikasyonlara dair ayrıntılı gerekçeler ve hangi maddeler arasında tanımlandıkları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Hata Kovaryans İlişkileri

Hata Terimi Çifti	Madde Kodu	Madde İçeriği	Gerekçe
e28 ↔ e29	O2 – O3	Sadece kendilerine değil, diğer insanlara da fayda sağlayacak şekilde davranmak ↔ Diğer insanların ve toplumun refahını göz önünde bulundurmamak	Her iki madde toplumsal fayda ve başkalarının yararını gözetmeye odaklanmaktadır.
e30 ↔ e32	O1 – O5	Başka bir kişiye, kendisine davranılmasını istediği şekilde davranmak ↔ Etik olarak düşünmek	İfade edilen davranışlar, etik yaklaşım ve başkalarının haklarını gözetme ile ilgilidir.
e29 ↔ e31	O3 – O4	Diğer insanların ve toplumun refahını göz önünde bulundurmamak ↔ Ahlaki ilkeleri anlamak	Toplumsal etik ve değerleri göz önünde bulundurma açısından benzerlik taşır.
e2 ↔ e5	M7 – M6	Sonucun tutarlılığını ve uygunluğunu değerlendirmek ↔ Karar verirken içinde buldukları bağlamı göz önünde bulundurmamak	Karar alma sürecinde durumun değerlendirilmesi ve bağlamsal analizle ilişkilidir.
e3 ↔ e4	M2 – M5	Bir bilgi kaynağının güvenilirliğini değerlendirmek ↔ Karşıt kişiler/fikirler arasındaki olası uzlaşmaları algılamak	Muhakeme sürecinde bilgi güvenilirliği ve uzlaşma potansiyeli benzer düşünsel zemindedir.
e28 ↔ e31	O2 – O4	Sadece kendilerine değil, diğer insanlara da fayda sağlayacak şekilde davranmak ↔ Ahlaki ilkeleri anlamak	Etik sorumluluk ve başkalarının haklarını gözetmeye ilişkin ortak tema içerir.

Güvenirlik Analizleri

Cronbach’s Alpha ve madde-toplam korelasyonları

POWER ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analiz bulguları Tablo 9’da sunulmuştur. Ölçeğin tamamı için Cronbach’s Alpha katsayısı ,948 olarak hesaplanmış ve bu değer ölçeğin iç tutarlılık açısından oldukça yüksek bir güvenilirlik sunduğunu göstermiştir. Alt boyutlara ilişkin Alpha değerleri ,787 ile ,908 arasında değişmektedir. Mallery ve George (2005, s.231) göre, ,70 ve üzeri değerler kabul edilebilir; ,80 üzeri değerler ise oldukça güvenilir kabul

edilmektedir. Bu bağlamda, özellikle muhakeme (,908), yaratıcılık (,897) ve açıklık (,862) alt boyutlarının mükemmel düzeyde iç tutarlılık sunduğu görülmektedir.

Madde-toplam korelasyon aralıkları da ,30'un üzerinde yer almakta ve bu durum her bir maddenin ölçeğin genel yapısıyla anlamlı ilişki kurduğunu göstermektedir. Büyüköztürk'e (2018, s.181) göre, ,30'un altındaki madde-toplam korelasyonlar madde ayırt ediciliğinin zayıf olduğunu gösterir ve bu tür maddelerin ölçekten çıkarılması gerekebilir. Bu doğrultuda POWER ölçeğinin Türkçeye uyarlanmış formunun hem genel düzeyde hem de alt boyutlar açısından güvenilir bir yapı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 9.

POWER Ölçeğinin ve Alt Boyutlarının Güvenirlilik Analizleri

Ölçek ve Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Ortalama (X̄)	SD	Madde-Toplam Korelasyon Aralığı	Cronbach's Alpha
POWER Toplam	32	4,99	0,88	,418 – ,722	,948
Muhakeme	7	4,90	0,84	,624 – ,722	,908
Öz Düzenleme	6	5,21	0,81	,447 – ,609	,809
Bilgi	4	5,03	0,85	,418 – ,524	,787
Yaratıcılık	4	4,90	0,85	,577 – ,645	,897
Açıklık	3	4,65	1,00	,552 – ,646	,862
Tolerans	3	4,77	0,89	,579 – ,616	,823
Olgunluk	5	5,13	0,83	,425 – ,653	,837

Tartışma

Bilgelik; bireysel gelişimi destekleyen, toplumsal sorunlara karşı sorumlu ve etkili çözümler üretilmesini sağlayan çok boyutlu bir yapıdır (Baltes ve Staudinger, 2000; Sternberg, 2001). Küresel krizler ve teknolojik dönüşümler karşısında bilgelik; yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde etik sorumluluk ve dayanışma açısından da önem taşımaktadır (Grossmann vd., 2020; Karami, 2020). Bu doğrultuda, bilgelik düzeylerinin ölçülebilir olması hem akademik hem de uygulamalı çalışmalar açısından değerlidir.

Bu araştırmada, Karami (2020) tarafından geliştirilen POWER ölçeği Türkçeye uyarlanmış ve geçerlilik-güvenirlilik analizleri yapılmıştır. 345 öğretmen ve öğretmen adayıyla yürütülen çalışmada, ölçeğin Türk kültüründe bilgelik algılanışıyla ne ölçüde örtüştüğü test edilmiştir.

AFA ve DFA Bulguları

AFA, orijinal çalışmadaki yedi faktörlü yapının Türk örneğinde büyük ölçüde korunduğunu göstermiştir. Sadece iki madde (A1 ve D6) teknik veya kavramsal nedenlerle çıkarılmış; kalan 32 madde ile %66,91 varyans açıklanmış ve bu oran, orijinal çalışmadaki açıklanan varyansa oldukça yakın bulunmuştur. DFA sonuçları, modelin iyi düzeyde uyum sağladığını göstermektedir ($\chi^2/sd = 1.83$; CFI = .942; RMSEA = .049). Bu değerler, alanyazında kabul gören sınırların içerisinde (Kline, 2011, s. 200; Hu ve Bentler, 1999).

Araştırma Sorularının Bulgularla Tartışılması

İlk araştırma sorusu; “POWER ölçeği Türkçeye geçerli ve güvenilir şekilde uyarlanabilir mi?”. Elde edilen geçerlilik ve güvenirlilik bulguları bu soruya olumlu yanıt vermektedir. Cronbach's α değerleri (.787–.908) ve ölçeğin tamamı için .948 olarak hesaplanmıştır. Bu, yüksek iç tutarlılığa işaret etmektedir (Mallery ve George, 2005).

İkinci soru, “Ölçeğin orijinal faktör yapısı Türk kültüründe korunmakta mıdır?”. Elde edilen faktör yapısı, orijinal modelle büyük oranda örtüşmektedir. Bilgi, öz düzenleme, muhakeme, yaratıcılık ve açıklık gibi bilişsel bileşenler güçlü şekilde korunmuştur. Bununla birlikte, ahlaki olgunluk boyutunda bazı farklılıklar gözlenmiştir. Faktörler arası korelasyon analizinde, ahlaki olgunluk ile diğer bilişsel boyutlar (özellikle muhakeme ve bilgi) arasında negatif korelasyonlar ortaya çıkmıştır. Bu durum, Türk kültüründe etik ve toplumsal sorumlulukla ilgili davranışların, analitik düşünme ya da bireysel karar verme gibi bilişsel bileşenlerden ayrışabileceğini göstermektedir.

Ölçekte Yapılan Uyarlama ve Kültürel Uyum

Çeviri ve uyarlama süreci, alan uzmanlarının katkılarıyla gerçekleştirilmiş ve kültürel uyum büyük ölçüde sağlanmıştır. “Hatalarını kabul etmeye açık olmak” gibi ifadeler, Türk kültüründe karşılık bulmuştur.

Ölçek maddeleri arasında yapılan hata kovaryansları, içerik bakımından anlamlı ilişkiler içermekte ve istatistiksel olarak model uyumunu artırıcı yönde işlev görmektedir. Örneğin, “sadece kendisine değil, başkalarına da fayda sağlayacak şekilde davranmak” ile “toplumun refahını gözetmek” ifadeleri (e28–e29), aynı etik eğilimi yansıtmaktadır. Bu tür kavramsal yakınlıkların hata terimleri arasında ilişkilendirilmesi, DFA modellerinde önerilen kontrollü müdahalelerdendir (Brown, 2015; Byrne, 2013).

Sonuç

Bu çalışma, Karami (2020) tarafından geliştirilen POWER ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasını ve geçerlilik ile güvenirlilik analizlerini gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Uygulanan sistematik çeviri süreci, uzman görüşleri ve ardışık istatistiksel analizler sonucunda ölçeğin Türk örnekleminde hem psikometrik açıdan güçlü hem de teorik açıdan anlamlı bir yapı sergilediği görülmüştür. Yapı geçerliliği Açımlayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizleri ile desteklenen POWER ölçeği, bilgelik yedi boyutunu Türk kültürel ve dilsel bağlamında geçerli ve güvenilir şekilde ölçebilmektedir. Bu bulgu, Rudnev vd. (2024) çalışmasında tanımlanan iki üst düzey bilgelik boyutuyla kavramsal olarak paraleldir. Dolayısıyla, POWER ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanmış biçimi bilgelik algısının hem bilişsel-yansıtıcı hem de sosyo-duygusal yönlerini bütüncül biçimde temsil etmektedir.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle örneklem yalnızca öğretmen ve öğretmen adaylarından oluştuğu için bulguların diğer meslek gruplarına genellenebilirliği sınırlıdır. Verilerin öz-bildirim yöntemiyle toplanması, sosyal istenirlik yanlılığına neden olabilir. Ayrıca, geçerlik analizleri yalnızca yapı geçerliğiyle sınırlıdır.

Gelecek çalışmalarda, ölçeğin farklı yaş grupları, meslekler ve kültürel bağlamlarda test edilmesi önerilmektedir. Ölçüt geçerliği ve test-tekrar test yöntemleriyle güvenilirliğin pekiştirilmesi önemlidir. Ölçek ayrıca bilgelik temelli eğitim programlarının etkililiğini değerlendirmede ve bireysel farklılıkları analiz etmede kullanılabilir. Ayrıca, çalışma sonuçlarının bilgi hizmetleri sunan kurumlar, özellikle kütüphaneler açısından da katkı sunabileceği düşünülmektedir. Ölçeğin, bilgelik temelli koleksiyon geliştirme, kullanıcı eğitimi ve bilgi okuryazarlığı gibi alanlarda uygulanması, bu kurumların toplumsal gelişimi destekleyici rolünü güçlendirebilir.

İzin ve Katkı Bildirimleri

Etik Kurul İzni

Makaleye yönelik etik kurul izni, Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 12.06.2024 tarih ve 15 no'lu oturumunda 2024/162 numaralı karar ile alınmıştır.

Yazarlık Katkısı

Kübra Ayık: Fikir / Kavram, Kavramsal Arka Plan, Metodoloji, Veri Toplama, Veri Analizi, Veri Görselleştirme, Yazım, Değerlendirme ve İnceleme,

Mehmet Canatar: Fikir / Kavram, Kavramsal Arka Plan, Veri Toplama, Veri Görselleştirme, Değerlendirme ve İnceleme,

Kaynakça

- Akbaş, G. ve Korkmaz, L. (2007). Ölçek uyarlaması (adaptasyon). *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(40), 15-16.
- Akfırat, O. N. ve Akkaya, A. (2022). San Diego Bilgelik Ölçeği: Uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(2), 436-452.
- Aldwin, C. M., Igarashi, H. ve Levenson, M. R. (2019). Wisdom as self-transcendence. R. J. Sternberg ve J. Glück (Ed.), *The Cambridge Handbook of Wisdom* içinde (s. 122–143). Cambridge University Press.
- Ambrose, D. (2009). *Expanding visions of creative intelligence: An interdisciplinary exploration*. Hampton Press.
- Ambrose, D. (2022). Wisdom and Social Policy. R. J. Sternberg ve J. Glück (Ed.), *The Psychology of Wisdom: An Introduction* içinde (ss. 245–261). Cambridge University Press.
- ANKOS. (2020). *COVID 19 sonrası üniversite kütüphanelerinin yeniden hizmete açılması rehberi*. <https://ankos.org.tr/tr/koronoavirus-covid-19-ucretsiz-icerikler/>.
- Ardelt, M. (2003). Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on aging*, 25(3), 275-324.
- Ardelt, M. (2004). Wisdom as expert knowledge system: A critical review of a contemporary operationalization of an ancient concept. *Human Development*, 47(5), 257–285. <https://doi.org/10.1159/000079154>
- Ardelt, M., Pridgen, S. ve Nutter-Pridgen, K. L. (2018). The relationbetween age and three-dimensional wisdom: Variations by wis-dom dimensions and education. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences*, 73, 1339–1349.
- Ayık, K. (2024, Kasım). Bilgelik koleksiyonları: 21. yüzyıl kütüphaneleri için yeni bir model önerisi. III. *Uluslararası Gelenekten Geleceğe Bilgi ve Belge Yönetimi Sempozyumu: Bilgi Yönetimi ve Sürdürülebilir Kalkınma*, Bakü Devlet Üniversitesi.
- Baltes, P. B. ve Kunzmann, U. (2004). The two faces of wisdom: Wisdom as a general theory of knowledge and judgment about excellence in mind and virtue vs. wisdom as everyday realization in people and products. *Human Development*, 47(5). <https://doi.org/10.1159/000079156>
- Baltes, P. B. ve Smith, J. (1990). Toward a psychology of wisdom and its ontogenesis. *Wisdom: Its nature, origins and development* içinde (s. 87-120). Cambridge University Press.
- Baltes, P. B. ve Smith, J. (2008). The fascination of wisdom: Its nature, ontogeny, and function. *Perspectives on Psychological Science*, 3(1). <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2008.00062.x>
- Baltes, P. ve Staudinger, U. (2000). Wisdom: A metaheuristic (pragmatic) to orchestrate mind and virtue toward excellence. *American Psychologist*, 55(1). <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.122>
- Bentahila, L., Fontaine, R. ve Pennequin, V. (2021). Universality and cultural diversity in moral reasoning and judgment. *Frontiers in Psychology*, 12, 764360. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.764360>

- Brienza, J. P., Kung, F. Y., Santos, H. C., Bobocel, D. R. ve Grossmann, I. (2018). Wisdom, bias, and balance: Toward a process-sensitive measurement of wisdom-related cognition. *Journal of personality and social psychology*, 115(6), 1093.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford publications.
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1992). Alternative ways of assessing model fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2). <https://doi.org/10.1177/0049124192021002005>
- Brugman, G. M. (2006). Wisdom and aging. *Handbook of the psychology of aging* içinde (s. 445–476). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012101264-9/50023-9>
- Bryman, A. ve Cramer, D. (2002). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows: A guide for social scientists*. Routledge.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. *Pegem*.
- Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (2. bs.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203805534>
- Comrey, A. L. ve Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. Psychology press.
- Darnell C., Gulliford L., Kristjánsson K. ve Paris P. (2019). Phronesis and the knowledge–action gap in moral psychology and moral education: A new synthesis? *Human Development*, 62(3), 101–129.
- Dimitrov, D. M. (2014). *Statistical methods for validation of assessment scale data in counseling and related fields*. John Wiley ve Sons.
- Endres, M. L., Chowdhury, S. ve Milner, M. (2009). Ambiguity tolerance and accurate assessment of self-efficacy in a complex decision task. *Journal of Management & Organization*, 15(1), 31-46. <https://doi.org/10.1017/S1833367200002868>
- Fabrigar, L. R. ve Wegener, D. T. (2012). *Exploratory factor analysis*. Oxford University Press.
- Field, A. (2024). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage publications limited.
- Fischhoff, B. ve Broomell, S. B. (2020). Judgment and decision making. *Annual Review of Psychology*, 71, 332-355. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010419-050747>
- Frické, M. (2009). The knowledge pyramid: a critique of the DIKW hierarchy. *Journal of Information Science*, 35(2). <https://doi.org/10.1177/0165551508094050>
- Glück, J. (2019). The development of wisdom during adulthood. R. J. Sternberg ve J. Glück (Eds.), *The Cambridge Handbook of Wisdom* içinde (s.323–346). Cambridge University Press.
- Glück, J., Sternberg, R. J. ve Nusbaum, H. C. (2019). Not today, and probably not tomorrow either: Obstacles to wisdom and how we may overcome them. R. J. Sternberg, J. Glück, ve H. C. Nusbaum (Eds.), *Applying Wisdom to Contemporary World Problems* içinde. Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20287-3_16
- Glück, J. ve Bluck, S. (2013). The MORE life experience model: A theory of the development of personal wisdom. *The scientific study of personal wisdom* içinde (s. 75-97). Springer.
- Glück, J. ve Weststrate, N. M. (2022). The wisdom researchers and the elephant: An integrative model of wise behavior. *Personality and Social Psychology Review*, 26(4), 342-374.
- Grimm, S. R. (2015). Wisdom. *Australasian Journal of Philosophy*, 93(1), 139-154.

- Grossmann, I. (2017). Wisdom in Context - PubMed. *Perspectives on psychological science : A Journal of the Association for Psychological Science*, 12(2). <https://doi.org/10.1177/1745691616672066>
- Grossmann, I., Na, J., Varnum, M. E., Kitayama, S. ve Nisbett, R. E. (2013). A route to well-being: intelligence versus wise reasoning. *Journal of Experimental Psychology: General*, 142(3), 944.
- Grossmann, I., Na, J., Varnum, M. E., Park, D. C., Kitayama, S. ve Nisbett, R. E. (2010). Reasoning about social conflicts improves into old age. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(16), 7246-7250.
- Grossmann, I., Weststrate, N. M., Ardelt, M., Brienza, J. P., Dong, M., Ferrari, M.,... Vervaeke, J. (2020). The Science of Wisdom in a Polarized World: Knowns and Unknowns. *Psychological Inquiry*, 31(2). <https://doi.org/10.1080/1047840X.2020.1750917>
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Babin, B. J., ve Black, W. C. (2010). Multivariate data analysis: A global perspective (Vol. 7) içinde. Pearson.
- Horn, J. (1994). Theory of fluid and crystallized intelligence. *Encyclopedia of human intelligence*, 1, 443-451.
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- Karami, S. (2020). *Development and validation of perception of wisdom exploratory rating scale (POWER Scale): An instrument to examine teachers' perception of wisdom*. Purdue University]. Indiana.
- Karami, S., Ghahremani, M., Parra-Martinez, F. A. ve Gentry, M. (2020). A polyhedron model of wisdom: a systematic review of the wisdom studies in psychology, management and leadership, and education. *Roeper Review*, 42(4). <https://doi.org/10.1080/02783193.2020.1815263>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Koller, I., Levenson, M. R. ve Glück, J. (2017). What do you think you are measuring? A mixed-methods procedure for assessing the content validity of test items and theory-based scaling. *Frontiers in Psychology*, 8, 126.
- Kristjánsson, K., Fowers, B., Darnell, C. ve Pollard, D. (2021). Phronesis (Practical Wisdom) as a type of contextual integrative thinking. *Review of General Psychology*, 25(3), 239-257. <https://doi.org/10.1177/10892680211023063> (Original work published 2021)
- Lance, CE, Butts, M. M. ve Michaels, LA (2006). The sources of four commonly reported cut-off criteria: what did they really say? *Organisational Research Methods*, 9(2), 202-220.
- Le, T. N. ve Levenson, M. R. (2005). Wisdom as self-transcendence: What's love (& individualism) got to do with it? *Journal of Research in Personality*, 39(4), 443-457.
- Levenson, M. R., Jennings, P. A., Aldwin, C. M., ve Shiraishi, R. W. (2005). Self-transcendence: Conceptualization and measurement. *The International Journal of Aging and Human Development*, 60(2), 127-143.
- Mallery, P. ve George, D. (2005). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference 13.0 update*. Allyn and Bacon.

- Meacham, J. A. (1990). The loss of wisdom. *Wisdom: Its nature, origins, and development*, 181-211.
- Mickler, C. ve Staudinger, U. M. (2008). Personal wisdom: validation and age-related differences of a performance measure. *Psychology and aging*, 23(4), 787.
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. McGraw-Hill, New York.
- Paul, U. K. ve Baltes, B. (2003). Wisdom-related knowledge: Affective, motivational, and interpersonal correlates. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(9), 1104-1119.
- Polizzi, G. ve Harrison, T. (2022). Wisdom in the digital age: a conceptual and practical framework for understanding and cultivating cyber-wisdom. *Ethics and Information Technology*, 24(1), 16.
- Renzulli, J. S. (2021). Intelligences Outside the Normal Curve: Co-Cognitive Factors That Contribute to the Creation of Social Capital and Leadership Skills in Young People 10. *Reflections on Gifted Education*, 129-150.
- Rowley, J. (2007). The wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy. *Journal of information science*, 33(2), 163-180.
- Rudnev, M., Barrett, H.C., Buckwalter, W. ve diğerleri... (2024). Dimensions of wisdom perception across twelve countries on five continents. *Nature communications*, 15(1), 6375. <https://doi.org/10.1038/s41467-024-50294-0>
- Ryan S. (2012). Wisdom, knowledge, and rationality. *Acta Analytica*, 27(2), 99–112. <https://doi.org/10.1007/s12136-012-0160-6>
- Staudinger, U. M., Lopez, D. F. ve Baltes, P. B. (1997). The psychometric location of wisdom-related performance: Intelligence, personality, and more? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(11), 1200-1214.
- Staudinger, U. M., Maciel, A. G., Smith, J. ve Baltes, P. B. (1998). What predicts wisdom-related performance? A first look at personality, intelligence, and facilitative experiential contexts. *European Journal of Personality*, 12(1), 1-17.
- Staudinger, U. M., Smith, J. ve Baltes, P. B. (1994). *Manual for the assessment of wisdom-related knowledge*. Max-Planck-Institut für Bildungsforschung.
- Sternberg, R. J. (1998). Styles of Thinking and Learning. *Canadian Journal of School Psychology*, 13(2). <https://doi.org/10.1177/082957359801300204>
- Sternberg, R. J. (2001). What is the common thread of creativity? Its dialectical relation to intelligence and wisdom. *American psychologist*, 56(4), 360.
- Sternberg, R. J. (2003). *Wisdom, intelligence, and creativity synthesized*. Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2008). The WICS approach to leadership: Stories of leadership and the structures and processes that support them. *The Leadership Quarterly*, 19(3), 360-371.
- Sternberg, R. J. (2024). What is wisdom? Sketch of a TOP (Tree of Philosophy) theory. *Review of General Psychology*, 28(1), 47–66
- Sternberg, R. J. ve Karami, S. (2021). What is wisdom? A unified 6P framework. *Review of General Psychology*, 25(2). <https://doi.org/10.1177/1089268020985509>
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49–74.

- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using ANOVA* (Vol. 724). Thomson/Brooks/Cole Belmont, CA.
- Takahashi, M. ve Overton, W. F. (2002). Wisdom: A culturally inclusive developmental perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 269-277. <https://doi.org/10.1080/01650250143000139> (Original work published 2002)
- Takahashi, M. ve Bordia, P. (2000). The concept of wisdom: A cross-cultural comparison. *International journal of psychology*, 35(1), 1-9.
- Turgut, Ö. ve Nazlı, S. (2021). Kendine yönelik bilgelik algısı ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(57), 425-448.
- Üzüm, B., Özkan, O. S. ve Gülbahar, Y. (2022). Bilge Liderlik Ölçeği'ni Türkçeye uyarlama çalışması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 1795-1803.
- Vervaeke, J. ve Ferraro, L. (2013). Relevance, meaning and the cognitive science of wisdom. *The Scientific Study of Personal Wisdom*. https://doi.org/10.1007/978-94-007-7987-7_2
- Wallace, D. P. (2007). *Knowledge management: Historical and cross-disciplinary themes*. Bloomsbury Publishing USA.
- Webster, J. D. (2003). An exploratory analysis of a self-assessed wisdom scale. *Journal of Adult Development*, 10, 13-22.
- Webster, J. D. (2007). Measuring the character strength of wisdom. *The International Journal of Aging and Human Development*, 65(2), 163–183. <https://doi.org/10.2190/AG.65.2.d>
- Yang, S. Y. (2013). Wisdom and good lives: A process perspective. *New Ideas in Psychology*, 31(3). <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2013.03.001>
- Yang, S. Y. ve Intezari, A. (2019). *Non-western lay conceptions of wisdom*. Cambridge University Press
- Yücelidi, F. M. ve Taş, İ. D. (2024). Öğretmenlik Mesleğinde Pratik Bilgeliğin Önemi. *Toplum, Eğitim ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 113-121.
- Zhang, K., Shi, J., Wang, F., Ferrari, M., Zhang, K., Shi, J.,...Ferrari, M. (2022). Wisdom: Meaning, structure, types, arguments, and future concerns. *Current Psychology*, 42(18), 15030–15051. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-02816-6>